

БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА/АБО МОЖЛИВІСТЬ БУТИ ЛЮДИНОЮ

Городиська О.М.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Створення оптимальних умов людського життя вже довгий час є, можливо, найбільш важливою та найбільш бажаною функцією сучасного суспільства. За останні сто років світ пережив багато потрясінь, що приводили людину як на межу загибелі, так і на нові шляхи розвитку. Значне місце у цих процесах займала наука, й надалі саме вона постає єдиною сферою, що продукує нове, спрямоване на все більшу трансформацію світу.

Проте зі значним підвищенням наукоємності людського життя суттєво зростає загроза повного підкорення людини тим технологіям, які було залучено для підвищення якості її життя. Мова йде про сутнісну зміну життя, про його подовження (теоретично – навіть до нескінченності), про контроль над поведінкою, нівелювання негативних емоцій, вилучення будь-яких руйнівних факторів із психіки, тобто, – створення щасливої істоти, яка живе довго, не страждає, лише задовольняє свої потреби. Тут одразу виникають питання про те, чого ж дійсно потребує людина, щоб бути людиною? Отже це повертає усі зусилля науки, усі трансформації прогресистського типу до старого питання: що таке людина?

Свого часу Епікур визначав сенс життя людини, її шлях до щастя через нівелювання страждань. Потреби людини розрізнялися ним за ступенем необхідності, усе зайве відкидалося як таке, що викликало непотрібні переживання, а отже заважало щастю. При цьому стратегія Епікура вочевидь була соціально пасивною, бо лише в певній ізоляції можливо було реалізувати програму відсутності страждань. Сучасний світ практично не залишає людині можливості на ізоляцію в античному сенсі, а подальший розвиток біотехнологій обіцяє в перспективі відсутність страждань. Можливо це дійсно – лише питання часу. Але тут виникає суттєвий конфлікт, не лише моральний чи правовий, але й онтологічний. Навіть якщо припустити, що розвиток біотехнологій не призведе до фатальних наслідків у політичній та суспільній сферах, не призведе до підкорення значної кількості людства певними групами людей задля їх власних інтересів, чи не втратить людина своєї сутності, яка завжди була проблематичною?

Будь-яка позиція в цьому питанні має базуватися на твердому знанні про природу людини, на розумінні, що її сутність – культурна, що лише людина здатна вчитися на досвіді та передавати цей великий досвід не генетичними засобами. Саме постійні зусилля з культурного змінювання самих себе формує людей та людську історію. Ця принципова пластичність є визначальним елементом людської сутності, а отже усі переживання, включаючи негативні (страждання, біль, страх, тощо) формують людину, орієнтуючи її на подальший розвиток, на пошук нових орієнтирів та цінностей. Отже найважливіше для нас як для людей не має явної мети у матеріальних схемах речей, які людей забезпечують, й біотехнології не повинні позбавити людину можливості бути собою.